

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Firat University Journal of Social Science
Cilt: 19, Sayı: 2, Sayfa: 315-328, ELAZIĞ-2009

AYINTAB (ANTEP) A'YANI es-SEYYİD el-HAC MEHMED AĞA bin es-SEYYİD BATTAL AĞA'NIN TEREKESİ

*Estate Register Belonging to es-Seyyid el-Hac Mehmed Aga bin es-Seyyid
Battal Aga the A'yan of Ayıntab*

Mehmet KARAGÖZ

İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. karagozm@inonu.edu.tr

Özet:

Bu çalışmada, Antep/Ayıntab Ayanı es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa bin es-Seyyid Battal Ağa'ya ait tereke kayıtları incelenerek bazı değerlendirmeler ve adı geçen ayanın tereke defterinin transkripsiyonu yapılmıştır. Osmanlı sosyo-ekonomik ve kültür tarihi araştırmalarına katkıda bulunacağını ümit ediyorum.

Anahtar Kelimeler: Ayıntab, es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa bin es-Seyyid Battal Ağa, tereke defteri, ayan.

Absract:

In this study, it has been tried to examine belong to the estate records transcription es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa bin es-Seyyid Bâttal Ağa the Ayan of Ayıntab, and will make some evaluations by the way of Ağa's estate records, I hope that this study based on the archive documents, will make contribution on the Ottoman socio – economic, and culturel history researches.

Key Words: Ayıntab, es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa bin es-Seyyid Battal Ağa estate register, ayan.

Osmanlı toplum düzeninde değişmeler ve Ayanlığın ortaya çıkışı:

Kuruluşunda Oğuzlardan müteşekkil Osmanlı toplumu istisnalarla XVI. asırda siyaseten en geniş sınırlarına ulaşırken toplum yapısı da ona muvazi olarak mütecanisliğini kaybetmiş ve karışık kaynaşmış çok kavimli ve dinli millet sistemine ulaşmıştır. Şekillenen sistem tabii olarak Osmanlı insan-toplum anlayışına ve idarî düşüncesine göre biçimlenmiştir. Tarihi kaynaklarda “*adâlet dairesi*” veya “*hakkâniyet çemberi*” şeklinde ifade edilen bu anlayış “*Osmanlı Barışı*” da denilen dönem ve bir medeniyet inşa edilmesinin esas sebeplerindendir.

Osmanlı sosyal tabakalaşmasının sosyal itibarlı kısmını teşkil eden ayan ve eşraf, XVI. Asırdan XIX. Asrın başlarına kadar farklı itibarlı durum kazanmış ve XVIII. Asrın başlarından itibaren yönetici sınıfın temsilcilerinden ve nüfuzlu tarafı temsil etmişlerdir. Devlete karşı halk temsilciliğinden ve seçilmişlikten mütegalibe ve nihayet atanan ayanlığa doğru bir değişimin tipik örneğidir. Daha önce de varlıklı ve nüfuzlu ailelerden gelenlerin içinde bulunduğu sosyal yapıya istidat ve kabiliyetleri ve becerileriyle daha sonra da katılmak mümkündür. Osmanlı toplum düzeni ve sosyal tabakalaşması esnek bir yapıda olduğundan sınıf esaslı sosyal düzen ve yapıdan farklı durum arz etmektedir¹.

Bu değişmeler içerisinde ortaya çıkan “*a’yân*” ve “*a’yânlık müessesesi*” hakkında kısa bilgi vermek gerektiği kanaatindeyim. Osmanlı Türkçesi’nde, kullanılan Arapça köklü bir kelime olan “*ayn*” ve çoğul haliyle kullanılan “*a’yân*” kelimesi lügatte, gözler, bir memleketin ileri gelenleri, evvelce Millet Meclisi’nin kararlarını incelemekle görevli başka bir meclis olup, Osmanlı İmparatorluğu’nda 1877 ve 1908 meşrutiyetinde üyeleri hükümetçe seçilmiş ve Senato üyesi² manalarında gelmektedir. İstilah olarak da şehir ileri gelenleri anlamında “*a’yân ve eşrâf-ı belde*” veya “*a’yân-ı vilâyet*” tabiri Osmanlı toplumunda önceki zaman dilimlerinde kullanılmasına rağmen, şehir ve kasabalarda devlet ile halk arasındaki münasebetleri düzenleyen halkın reyî ile seçilen “*a’yânlar*” ve müesses yapı “*a’yânlık*” ilk defa XVII. asrın sonlarında uygulanmaya başlanmıştır³. XVIII. asrın başlarından itibaren birçok sancaklara merkezden gönderilmek yerine yerli ailelerden idareciler tayin edilmiştir. Ayanlar bölgelerdeki vergilerin toplanması, fiyat tespitinde bilirkişilik, vakıfların idaresi, başarısız idarecilerin görevden alınması gibi çeşitli konularla uğraşmışlar, halkın işlerinin devlet nezdinde yapılması devlet işlerinin de halka duyurulması konularında resmî görevler üstlenmişlerdir. Merkezi idarenin zaafa uğraması ile ayanların güçlenmesi arasında bir doğru orantı bulunmaktadır. Böylece XVII. Asırdan itibaren devamlı olarak merkezi otoritenin zayıflaması ayanların güçlenmesine sebep olmuştur. Bu

¹ Bahaeddin Yediyıldız, “Osmanlı Toplum”, **Osmanlı Devleti Tarihi**, İstanbul 1999, s. 441-499

² Ferit Develioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara 1992, s.68.

³ Mustafa Cezar, **Osmanlı Tarihinde Leventler**, İstanbul 1965, s. 332-333.

dönemde ayanların seçimle belirlendiği ve seçilen ayanların halktan “mahzar”, kadıdan “i'lâm” ve validen “buyruldu” olarak göreve başladığı bilinmektedir. Bir ara beylerbeyi buyrultusu yerine sadrazam “kaimesi” verilerek “re'is-i a'yân” belirlemiş, ancak bir süre sonra eski usule dönmüştür. Zaman içerisinde merkezden gönderilen hükümlerde ayanların mutlaka halkın seçimi ile belirlenmesi hususunda ısrarla durulduğu görülmektedir. Ancak ayanlar bol paralar sarf ederek “a'yân reisliği” elde etmeye çalışmışlardır. Bu mücadeleler müesses yapının teşekkülüne kadar artan hızla devam etmiştir. 1766'da resmileştirilen müesses yapı aralıklarla kaldırılmışsa da resmen varlığının 1808'de tesciline kadar fiilen var olmuştur. Bu süreçle ilgili farklı görüşlerin bulunduğunu da belirtmek gerekmektedir⁴. II. Mahmud'un saltanatının başında ayanlıktan sadarete yükselen Alemdar Mustafa Paşa, 1808'de ayanlarla hükümet arasındaki münasebeti düzene koymak üzere İstanbul'da bir toplantı yapmış ve ayanlarla devlet arasında “Sened-i İttifak” olarak bilinen tarihî belgeyi imzalamıştır. Fakat bu düzen de sonuçta pek başarılı olmamıştır⁵.

Konu edindiğimiz Antep ayanının geçmişi ile alakalı belge ve bilgilerimizin sınırlı olması dolayısıyla nasıl bir sosyal yapıdan geldiği ve soysal tabaka içindeki daha önceki durumunu takip etmek mümkün olmamaktadır. Sadece tereke kayıtları esas alındığı için değerlendirmelerin eksik kalması kaçınılmaz olmaktadır.

Tereke Defterleri ve Tarihî kıymeti:

Osmanlı Devleti'nde ölen bir kimsenin geride bıraktığı menkul ve gayr-ı menkul eşyanın dökümünün verildiği “Tereke Defterleri” ya da “Muhâllefât Defterleri”, Osmanlı hukuk düzenine göre ölen bir kişinin taşınır taşınmaz mal varlığı olan terekeler kadı veya vazifelendirdiği resmi görevli tarafından kayıtları yapılırdı. Bu kayıtlar sosyo-kültürel ve iktisadî bazen da idarî tarihimiz açısından son derece değerli bilgiler ihtiva eden vesikalardır. Bu vesikalara “müstenid” yapılacak çalışmalar her şeyden önce ölen kimselerin geride bıraktıkları eşyaların nitelik ve niceliklerinden hareketle gündelik hayatlarını ortaya çıkarmakla beraber sahip oldukları servet ve ekonomik durumlarını da gün ışığına taşıyacaktı. Aynı zamanda tereke sahiplerinin medenî vaziyetleri, meslekleri, görev ve statüleri, varsa mirasçıları ve bunların yakınlık dereceleri, ailesinin nüfusu, eş ve çocuk sayıları vs. bilgileri sağlıklı bir şekilde tespit edebilmek de bu belgeler vasıtasıyla mümkün olabilmektedir⁶. Her çeşit statü ve meslek grubundan şahısların terekelerini ihtiva eden bu

⁴ Bkz. Yücel Özkaya, **Osmanlı Devleti'nde Ayanlık**, Ankara 1994, Yuzo Nagata, **Muhsin-zade Mehmet Paşa ve Ayanlık Müessesesi**, İzmir 1999. Bruce McGvan, “Ayanlar Çağı” **Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal tarihi**, İstanbul 1999, s. 759-884

⁵ Komisyon (Editör: Ekmeleddin İhsanoğlu), **Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi**, İstanbul 1994, s. 237-238

⁶ Tereke Defterleri ve bunlara müstenit çalışmalar için bkz. Hüseyin Özdeğer, **1463-1640 Yılları Bursa Şehri Tereke Defterleri**, İstanbul 1988; Said Öztürk, **Askeri Kasama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri**, İstanbul 1995; Ö. Lütfi Barkan, “Edirne Askeri Kassamına Ait Tereke Defterleri (1545-1659)”, **Belgeler**, III / 5-6.

kayıtlar vasıtasıyla belirli bir zümre veya meslek grubunun sosyo-kültürel ve ekonomik vaziyeti ve bu vesile ile sahip olduğu nüfuzu da tespit edebilmek mümkündür.

Tereke defterlerinin önemli bir kısmını günlük ev eşyaları meydana getirmektedir. Ev eşyalarının cinsi ve kalitesi bir toplumun kültür dokusunu yansıttığı kadar eşyaları kullanan kişinin kültürel dokunun hangi seviyedeki temsilcisi olduğu hakkında da bize ipuçları vermektedir. Osmanlı toplumunda sosyal-kültürel doku sınıf esaslarıyla izah edilememektedir. Toplum yapısının ve kültürel dokusunu sosyal tabakalaşma esasından izahı mümkün olabilmektedir. Gerçi Osmanlı toplum yapısının sosyal yapısı ve dokusu hakkında yeterli çalışmaların olmadığı da hâlâ tartışılmaktadır⁷.

Osmanlı toplum yapısında sosyal tabakanın ve kültürel dokunun önemli bir kısmını temsil eden ayan ve eşraftan bir sahsın, Ayıntab ayanı es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa bin es-Seyyid Battal Ağa'nın terekisini bu çerçevede incelemeyi ve yayımlamayı amaçladık⁸.

es-Seyyid el-Hâc Mehmed Ağa kimdir:

Sicildeki bilgilerden; es-Seyyid el-Hâc Mehmed Ağa'nın kimliği hakkında yeterli olmamakla beraber az da olsa bilgi sahibiyiz. Sicildeki bilgilerden es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa'nın doğum tarihi hakkında bilgiye ulaşılamamaktadır. Es-Seyyid Battal Ağa'nın oğlu olduğundan hareket edersek babasının da muhtemelen ayan olduğu kanaatimiz uç bir iddia değildir. Muhtemelen babası da ayan olan es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa'nın Antep'e ne zaman ayan olarak atandığı hakkında da bilgi elde edilememiştir. Sicildeki kayıtlardan, adı geçen ayanın yaşı ve kaç senedir ayanlık yaptığı bilgisi de tespit edilememiştir. Es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa'nın, medeni hali hakkında kısa bilgiler bulunmaktadır. Adı geçen ayanın, es-Seyyid Ali Efendi'nin kızı Hatice ve es-Seyyid Mehmed Emîn Ağa'nın kızı Fatma isimlerinde iki eşi es-Seyyid Mehmed Sa'id ve es-Seyyid Osman ve es-Seyyid Mehmed Bâttal adlarında üç erkek evladı ve Asiye ve Fatma adlarında iki kızı bulunmaktadır⁹. Es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa'nın erkek evladından birisinin kendi babasının "es-Seyyid el-Hac Mehmed" ismini taşıması Müslüman-Türk toplumu geleneğinde bildiğimiz bir isim verme usulünü bize hatırlatmaktadır. Antep ayanı es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa'nın katledilmesi ile ilgili bilgiler de yeterli değildir. Sadece "bundan akdem Medine-i Ruha'da mukadder-bari maktûlen fevt olan" ifadesinden es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa'nın katledildiği kaydedilmiş, ancak katl hadisesinde; vakanın tam olarak tarihi, kim tarafından ve nasıl

⁷ Gibb, H.A.R ve Harold Bowen, **Islamic Society and the West, a study of the impact of Western civilization on Moslem culture in the Middle East**, Londra 1957

⁸ Ayan terekeleri üzerinde yapılmış bazı çalışmalar için bkz. Yavuz Cezar, "Bir Ayanın Muhallefatı, Havza ve Köprü Kazaları Ayanı Kör İsmail Oğlu Hüseyin", **Bellekten**, XLI / 161; Yuzo Nagata, "Karaosmanoğlu Hacı Hüseyin Ağa'ya Ait Bir Tereke Defteri", **IX. Türk Tarih Kongresi** (Ankara, 21-25 Eylül 1981) Kongreye Sunulan Bildiriler c. II, Ankara 1998.

⁹ **Ayıntab/Antep Şer'iye Sicili**, No. 131, s. 58

katledildiği hakkında da bilgi bulunmamaktadır.

Terekenin incelenmesi:

İncelediğimiz tereke Antep 131 nolu Şer'iyeye Sicili'nin 58-65. sayfaları arasında kayıtlıdır. Es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa'nın terekesi sicile iki defa kaydedilmiştir. Birincisi, 58-62. sayfalarda ikincisi 63-65. sayfalarda olmak üzere iki defa kaydedilmiştir. Bu kayıtlar sicillerde bildiğimiz tabii bir ölüm hadisesinden sonra deftere kaydedilmiş tereke durumunda değildir. Terekenin birinci kaydı "*Medine-i Ayıntâb 'a'yânından olub bundan akdem medine-i Ruha'ya varub mukadder-bârî muktûlen fevt olan es-Seyyid el-Hâc Mehmed Ağa bin es-Seyyid Bâttal Ağa'nın verâseti*" cümleleri ile başlamaktadır. Hemen arkasından "*mezbûrun mîrîye dîyûn-ı kesîri var deyu*" ifadesi terekenin denetim ve gözetim altında sayımı yapılması gerektiğini işaret etmektedir. Bu sebeple "*hâlâ Mısır ve Rakka vâlisi ve cânib-i Mısır ser'askeri vezîr-i mükerrerem ve devletlü es-Seyyid Nu'man Pâşâ*" kendi adına yetkilendirdiği "*Süleyman Ağa nâm kulları mübâşir ta'yîn ve irsâl buyrulub*" denetim ve gözetime vazifeli olarak es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa'nın terekesinin sayımı için Antep'e gelmiştir. Vazifeli olarak gelen Süleyman Ağa "*ma'rifetiyle*" ve mahallinde vazifeli diğer "*ma'rifet-i şer'le*" tereke sayımı yapılmıştır. Sicildeki "*hâneleri ve içinde olan emvâl ve eşyaları tahrîr içün mukaddem mühürlenüb*" ifadesi tereke kaydının hangi usulle yapıldığı hakkında da bize gerekli malumatı vermektedir. Öyle ki es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa'nın ölümünden sonra ona ait "*evza'ları ve sa'ir mekânları ba'zı mübâşir ma'rifetiyle ve ma'rifet-i şer'le bi'l-küllîye gerek akar ve gerek tecemmülât hâneleri ve emlâk ve mezru'âtları ve devvâb-ı mevâşileri ve sâ'ir ism-i mâl ıtlâk olunur*" her şeyin sayıma tabi tutulmak üzere "*metrukât muhâllefâtı kemâl-i teftiş ve tefahhus olunarak bilâ-kıymet tahrîr ve defter olun*" muştur denilmektedir. Sicile kayıtların tamamlanması üzerine "*bir kıt'ası vezîr müşârün-ileyhe ve bir kıta' vereseleri yedlerine verilecek defterâtın kayd ve tescil-i şer' olunduğudur ki ber vech-i âtî zikr olunur*" kaydı düşülmüştür. Bu ifadeler bize Antep ayanı es-Seyyid el-Hac Mehmed Ağa'nın "*mîrî*"ye olan borcu sebebiyle Mısır ve Rakka valisi Numan Paşa'nın terekeden mîrînin alacaklarına mahsuben yetkili olarak bir kişiyi vazifelendirdiği ve bu yetkilinin bizzat denetim ve gözetiminde tereke sayımının yaptırıldığı anlaşılmaktadır¹⁰. Terekenin birinci sayımında tescil işleminin 10 Zi'l-hicce 1184/ 17 Mart 1771¹¹ tarihinde yaptırıldığı ancak tamamlanamadığı belirtilmiştir. Bilahare "*mezru'atlarında ba'de hasılât-ı hubûbât*" sebebiyle 15 Cemaziye'lahir 1185/15 Eylül 1771¹² tarihinde tereke sayımından altı ay sonra yeni gelirler tescil edilmiştir. Bilahare "*haber verdikleri birretü'l-kurâda mevcûd eşyâsı*" da kaydedilerek terekenin tescili

¹⁰ AŞS, No. 131, s. 58

¹¹ AŞS, No. 131, s. 58

¹² AŞS, No. 131, s. 61

tamamlanmıştır. Tereke kayıtlarının 25 Zi'l-hicce 1184/ 25 Eylül 1771 tarihli kaydedilen son kısmında ise Mısır ve Rakka valisi Numan Paşa'nın mübaşir tayin ettiği Süleyman'ın Başçukadarı Ali Ağa ve adlî görevlilerin denetim ve gözetiminde Birecik iskele mukataasına mahsuben terekeden mîrîye ait olarak aldıkları mal ve eşya kaydedilmiştir¹³.

İkinci tereke sayımı kaydı 5 Receb 1185/4 Ekim 1771¹⁴ tarihinde yapılmıştır. Sicilde terekenin “*Bu def'a Battâl Ağazâde el-Hâc Mehmed Ağa müteveffânın terekese tahrîrine bâ-fermân-ı 'âli mezbûr Kapucubaşı Kara Selim Süleymân Ağa'nın*” Antep'e gelip “*müceddeden cümle ma'rifetle yedlerine verilen mümzî defterinin aynı bu mahalde sicill-i mahfûza kayd ve beyân olunduğudur ki zikr olunur*”¹⁵ denilmektedir. Sicile vazifeli olarak gelen Kapucubaşı Kara Selim Süleyman Ağa'nın elinde bulunan defterin aynisi olarak kaydedilen terekenin birinci tereke kaydından daha derli toplu kaydedilmiş olması dikkat çekmektedir. Kaydın girişinde es-Seyyid Mehmet Ağa'nın durumu izah edildikten sonra başlıklarla terekenin tescili yazılmıştır; “*Menkûlât-ı metrûke bi-gayr-i takdîm*”¹⁶, “*'Akarât ve ba'zı devvâb-ı bi-gayr-i takdîm*”¹⁷, “*İşbu defterde tohum ve hâsılın cümlesi tahrîr olunmuşdur*”¹⁸, “*müteveffâ-i mezbûrun 'indinde mevcûd olan emlâk-i metrûkesini ber-vech-i muharrer kırk beş günlük iskele mukata'ası var deyu*”¹⁹ ifadeleri ile kaydedilmiştir. Belgelerin tetkikinde iki tereke kaydı arasında az da olsa farklılıklar bulunmaktadır.

a-Terekedeki taşınır ve taşınmaz mallar:

Terekenin birinci kaydında taşınır eşyalar ve ziraat mahsulleri ayırt edilmeden kaydedilmiştir²⁰, birinci kayıttan sonra “*ba'de hasılât-ı hubûbât*” ziraat mahsulleri ve eşyaların²¹ bir kısmı farklı başlıklar altında kaydedilmişlerdir. Terekenin ikinci kaydında ise “*Bu def'a*” ifadesi ile başlanmış; taşınabilir eşyalar “*Menkûlât-ı metrûke bigayr-i takdîm*”²², gelir getirenler “*'akarât ve ba'zı devvâb-ı bi-gayr-i takdîm*”²³ ve es-Seyyid el-Hâc Mehmed Ağa'nın ölümünden kırk beş gün önce iltizamına verilen Birecik iskele mukataası “*'indinde mevcûd olan emvâl-i metrûke*”²⁴ olarak kaydedilmiştir.

Terekede kaydedilen taşınır taşınmaz mal ve eşyalarla gelir kaydedilen emtiayı belli başlıklar altında kaydedebiliriz. Burada XVIII. Asrın sonlarında Antep'de kullanılan mal ve eşyaların

¹³ AŞS, No. 131, s. 62

¹⁴ AŞS, No. 131, s. 63

¹⁵ AŞS, No. 131, s. 63

¹⁶ AŞS, No. 131, s. 63

¹⁷ AŞS, No. 131, s. 64

¹⁸ AŞS, No. 131, s. 64

¹⁹ AŞS, No. 131, s. 64

²⁰ AŞS, No. 131, s. 58-60

²¹ AŞS, No. 131, s. 61-62

²² AŞS, No. 131, s. 63

²³ AŞS, No. 131, s. 64

²⁴ AŞS, No. 131, s. 64-65

birçoğunun bugün aynı isimlerle bilinmediğini veya bir kısmının artık kullanılmadığını ve isimlerinin de unutulmuş olduğu unutulmamalıdır.

aa- Taşınmaz emvâl ve emlâk:

Adı	Adet/sayı
Menzil	3
Dükkân	2
Bağ	(kıt'a) 4
Hadrvat bostan	4
Çiftlik bostan	(rub')1
Nar bostanı	1

ab-Ev için mefruşat:

Adı	Cins/sayı	Toplam
Halı	(yan 5), (orta 1) (orta döşeme 1) (normal 6)	12
Kilim	(münakkaş 18), (normal 6), (köhne 2)	26
Seccade	(Sakız 2), (Selanikkâri 1)	3
Keçe	-	1
Mak'ad/minder	(normal 1), (kumaş 2), (şilte 1), (çuka 1), (çuka kesmesi 1), (çit 8), (keçe 1), (normal 1), (mai hamakârî 1), (cedd çuka 2), (cedid kutnî 2), (sağır çuka 1), (şiyâk/şabâk 3)	25
Yastık	(kadife Bursa 19), (kutnî 1) (kumaş 2), (susma 6), (kadife 5), (normal 1), (kebîr 12), (sağır 5)	31
Mertebe	(şilte 6), (mai şilte 1), (mai velense 1)	8
İskenbe örtüsü	(çuka 1)	1

ac- Ev için araç-gereçler:

Adı	Cinsi/sayı	Toplam
Yatak-döşek	(Elce 3), (kırmızı şilte 33), (kutnî 5), (sağır 1), (normal 2)	44
Yorgan	(alaca 3), (kutnî 7), (normal 3)	12
Bohça	(Sakız 1), (beyaz işleme 1), (Suzan kürkü 1), (alaca münakkaş 1), (çit 1)	5
Hurç	(halı 1), (kilim 1)	2
Leğen	(bakır 1), (abdest lğeni 1)	2
Güğüm	(bakır 1)	1
Lengeri	(bakır 17), (bakır kebîr 1), (normal 2)	20
İbrik	(bakır 1), (Acem bakır 1)	1
Sahan	(kapaklı 1), (kapaklı bakır 1), (kapaksız 1)	3
Matara	(bakır 1)	1
Tepsi	(bakır 1)	1
Elleğeni	(bakır 1)	1
Abdest leğeni	-	1
Kazan	-	1
Tencere	(kapaklı bakır 1), (yemlik 1), (kapaklı çorba 1), (kapaklı hoşab 1)	4
Tas	(yemeklik 3), (şerbet 1)	4
Filcan/fincan	(bakır 1)	1
Yağ dabbesi	(bakır 1)	1
Kıdre/kıdare	(sim 1)	1
Güllabdan	-	1
Buhurdan	-	1
Süzek	(bakır 2)	2
Kahve ibriği	(bakır 9)	9
Demir zırh	(sim 1)	1
Tuzluk	(kayış 1)	1
Kaşık	(kemikli hoşab/deste 1), (bağa ve kemikli hoşab/deste 1), (tombalak kemikli/deste 12)	14
Çalar saat	(bakır 1)	1
Dürbin/dürbün	-	1
Şamdan	(pirinç 1), (bakır 1), (fiske 1)	3
Şerbet ibriği	(bakır 2)	2

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2009-19/2

Şerbet tası	(billur 1), (bakır 3)	4
Sini	(bakır sağır 1), (normal 4)	5
Divan sini	(bakır kebîr 1)	1
Satıl	(bakır sağır 1)	1
Don kazanı	(bakır 2)	2
Teşt	(kebîr 3), (sağır 1), (normal 2)	6
Harar	-	11
Mangal	(demir 1), (pirinç 1)	2
Post	(kaplan 2)	2
Çubuk	(yasemin orta 1)	1
Çubuk tablesi	-	1
Tatlı kınosu/kavanozu	-	1

ad- Günlük giyim-kuşam eşyaları ve diğer malzemeler:

Adı	Cinsi/sayısı	Toplam
Entari	(kutnî 1)	1
Makrame	(Mısır 1), (maî hamakârî 1), (omuz sağır 1), (omuz 1), (şerbet 1), (yemlik 1), (çuka 1)	7
Gömlek	(hamam 1), (Maraşkârî haşabe 1), (normal 2)	4
Havlu	-	1
Şalvar	(çuka 1)	1
Cübbe	(farsak kuntuş çuka kaplı 1), (zarflı varşak 1), (farsak 1), (neftî çuka kaplı çılkva 1), (germesud kaplı farsak 1), (kırmızı kilagir zarflı 1), (parça elvan 1)	7
Peşkir	(ketan 1), (Mısır ketan 1)	2
Sarık	(kırmızı kumaş 1), (Musul 1), (kürk 1), (Kırmızı çuka kaplı 1), (kutnî 1), (çılkva 1), (sansar 1)	7
Katun/hatun cübbe	(kutnî 1)	1
Kuşak	(harir-i Diyarbakır 1)	1
İhram	-	1
Kebe/aba*	(Yanbolı? 2)	2
Kesme	(neftî çuka kıllabdan işleme 1)	
Külünk	(sîm 1)	1
Kalpık	-	1
Çahşur/çahşır	(çuka 1)	1
Çarşab/çarşaf	(bez 1)	1
Uçkur	-	1
Çekmece(iş pantolonu)	(sadefli 2)	2
Kılıç bağı	(ibrişim 1)	1
Tesbih	(sandal 1), (akika 1), (kuddusi 1)	3
Ayna ve tarak	-	1
Leğen örtüsü	(çuka 1)	1
Şal	(şikârî kilâgir 1), (ceviz kilâgir 1), (beyaz kilâgir 1)	3
Biniş	(kırmızı 1), (gümüşlü 1)	2
Çizme	(cedîd 1)	1
Peştamal	(kırmızı 1)	1
Velense*	(normal 1), (maî 1)	2

ae- Yük ve binek hayvanları:

Adı	Cinsi/sayısı	Toplam
Beygir	(re's 7), (sütva 1)	11
Katır	(re's 10)	10
Kısrak	-	2

af-Yük ve binek hayvanları malzemeleri:

Adı	Cinsi/sayısı	Toplam
At gemi	(cicim 9)	9
At gömleği	(Mardinkârî 1), (cedîd 1)	2
Eğer takımı	-	1

Ayıntab (Antep) A'yanı es-Seyyid...

Üzengi	(gümüşlü 1), (gümüş kaplama 1)	2
Haşa (eğer örtüsü)	(kıllıbdan işleme sim 1)	1
Yedek örtüsü*	(çuka 3)	3
Raht	(sim 1)	1

af- Hububat:

Adı	Ölçü türü/miktar	Toplam
Şa'ir	(Antep müdü 196)	196
Hinta	(Antep müdü 96)	96
Nohut	(Antep müdü 6)	6
Küşne	(Antep müdü 24)	24

ag- Çeşitli tür silahlar:

Adı	Cinsi/sayısı	Toplam
Kılıç	(sım tabanlı 1), (köhne Şam 3)	4
Tüfenk	(İslambolî 1), (cedîd 12), (kara bina 2), (tüfenk 2)	17
Hançer	(balgamî 2)	2
Karanamlı demir	-	2
Mızrak	-	1

ah-kıymetli eserler:

Adı	Cinsi/sayısı	Toplam
Mushaf	(cilt 2)	1

Yukarıda dökümü yapılan mal ve eşyaların karşılarında rakamlarla toplamı yazılı olanlar tereke kaydının birinci ve ikincisinde ortak olanlardır. Karşılarında rakam bulunmayanlar ise birinci terekede olup ikinci terekede kaydedilmeyenlerdir. Farklı kayıtlar daha ziyade eşyaların cinslerinde bulunmakta diğer mal, hububat ve silahlarda iki tereke kaydı arasında farklılık bulunmamaktadır.

Es-Seyyid Mehmed Ağa'nın terekesi umumi bir bakışla bize Osmanlı günlük hayatını hakkında bazı ipuçları vermektedir. Her sedyen önce kişinin kullandığı sıfatlar dikkat çekicidir. Seyyid unvanı umumî bir kural olarak efendi, yaşlı gibi manalara geldiği gibi Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'in neslinden gelenlere verildiği bilinmektedir ki Osmanlılar "Ehl-i Beyt"e özel bir saygı göstermişlerdir. İkincisi, Ağa lakabı bir itibar cümlesidir. Toplumda sosyal statü belirleyicidir. Eşyalar ise ortalama bir Osmanlı vatandaşının günlük hayatta kullandığı giyim-kuşam, ev eşyaları ve geçimlik emtiaya ait her şeyin bulunduğu bir tabloyu ifade etmekten daha dikkat çekicidir. Bu mal ve eşyaların kalitelerini ifade eden cinsleri ve miktarları ortalama vatandaşından daha yüksek ve varlıklı bir hayatın hususiyetleridir. Diğer taraftan akar sağlayan mukataa gelirleri ve miktarları da bu tespitimizi desteklemektedir. Öte yandan çalışmaya konu seçtiğimiz kişinin bir Osmanlı ayanı olması başlı başına bir itibar göstergesidir.

METNİN BUGÜNKÜ HARFLERLE YAZILMASI

(S.58-63)

(S-58) Medine-i Ayıntâb 'a'yânından olub bundan akdem medine-i Ruha'ya varub mukadder-bârî maktûlen fevt olan es-Seyyid el-Hâc Mehmed Ağa bin es-Seyyid Bâttal Ağa'nın verâseti zevce-i metrükeleri Hadice binti es-Seyyid Ali Efendi ve Fatma binti es-Seyyid Mehmed Emin Ağa ile sulbî sağır oğulları es-Seyyid Mehmed Sa'id ve Es-Seyyid Osman ve es-Seyyid Mehmed Bâttal ve kebîre kızları Asiye ve Fatma'ya münhasıra olduğu lede's-şer'ü'l-enver zâhir ve mütehakkık olub lakin müteveffâ-i mezbûrun mürîye düyûn-ı kesîri var deyu hâlâ Mısır ve Rakka vâlisi ve cânib-i Mısır ser'askeri vezîr-i mükerrrem ve devletlü es-Seyyid Nu'man Pâşâ hazretleri tarafından bâ-buyruldu-ı

'aliyeleriyle Süleyman Ağa nâm kulları mübâşir ta'yin ve irsâl buyrulub mübâşir merkûmun ma'rifetiyle ve ma'rifet-i şer'le müteveffâ-i mezbûrun hâneleri ve içinde olan emvâl ve eşyaları tahrir için mukaddem mühürlenüb evza'ları ve sa'ir mekânları ba'zı mübâşir ma'rifetiyle ve ma'rifet-i şer'le bi'l-külliyeye gerek akar ve gerek tecemmülât hâneleri ve emlâk ve mezru'atları ve devvâb-ı mevâşileri ve sâ'ir ism-i mâl itlâk olunur metrukât muhâlefâtı kemâl-i teftiş ve tefahhus olunarak bilâ-kıymet tahrir ve defter olunub bir kıt'ası vezîr müşârün-ileyhe ve bir kıta' vereseleri yedlerine verilecek defterâtın kayd ve tescil-i şer' olduğudur ki ber vech-i âtî zikr olunur tahrîren fi'l-yevmi'l-'ışrîn min şehri Zi'l-hicce sene erba'a semânîn ve miete ve elf. Siyâh sîm Şam kesmesi 1, Maraşî at gömlek 2, Sakızın kumaş seccâde1, Mor çuka hâşâ 1, Mısır peşkir 2 ve Mısır makrame 3, küçük cild mushaf-ı şerif hediyesi 2, Gebri sârik, Kuntuş benli çıkvâ kürk 1, Çılvâ boğaz zağire 2, Üsküdarî şalı 1, Şibak mak'ad , def'a Şam kesmesi 1, İslambolî çuka hâşâ 1, At gemi 9, Sîm kıdare/kırda 1 ve külünk 1 ve antika pişdar beyâz atmalı çift 1 Yâldız pişdâr çift 1, Gödri-yi zekima? 2 ve kolan 2, Balkamî hâncer kabzası 6, temir (demir) zırh bir kilim ve kamle sîm kabze ve silme ve başlık topuzluk 7 yedek 1 cedîd çuka yedek örtüsü 2, çuka mak'ad 2, çit mak'ad 1, cirîd gömleği 1, def'a çuka mak'ad 3, kaplan postî hâşâ 1, seccâde(e) ve cedîd hâlî 2, kilim seccâde cedîd 1 çuka şabak/şibak mak'ad 2, şabak seccâde 1, beyâz ihrâm 1, beyâz suzân-ı 'acem 1, cicim at örtüsü 1, köhne hâşâ 3, sîm taban kılıç 1, şâlî gülagir-i cedîd 3, beyâz münakkaş bohca1, Farsak kunduş çuka kürk 1, farsak cübbe gersûd kablı kürk1, kakure cübbe kürk1, varşak sırtı kürk 1, zertz ve fisdanlı biniş kürk 1, Alçukıd kablı sincab biniş kürk 1, hediye mızrak 1, aynalı yelpaze 1, mercan hırşlı 'atfık ve sandal tesbih 2, sandal ufak tesbih 500 , yarım tahne sincab kürk şâl-ı cahşur 1, çuka cahşur 1, şâl-ı kürk niş kırmızı şâl 1, kürk kabı 1, Mardin peşkiri 1, kırmızı çuka niş 1, sincabî mâ'i sandal kenevir kuşak, suzan kürkü bohcası 1, def'a sandal tesbih 500, çuka peşdâ ve kılıç çift 3, ibrişim Diyarbekir kuşak 2, mâ-i cedîd çuka şâlvar 2, çuka makreme kesesi 1, hünkar şalı top 1, sîm işleme karık örmesi 1, ketân 2 ve morum makrame 4, ketân peşkir 1, hâlî seccâde 1 suzân seccâde 1, alâca münakkaş bohca 1, (59)sadefli çekmece 2, def'a Şam hâşâ sîm 1, def'a çit mak'ad 2, şabâk mak'ad 2, çit parça 1, Yanbolî kebe 2, def'a cedîd gömlek 1, at çulu 2, ve keçeler 2, çuka hâşâ al 1, def'a çift mak'ad 2, cedîd hâlî seccâde 2, cicim 1, beyâz kemer kuşak1, omuz makrame 2, Acem şalı 2, yemeni 1, fağfur filcan 53, kutnî kapama 1, kutnî entâri beyâz 1, beyâz cübbe çuka 1, çit top 1, beyâz bez entâri 4, mübrem gömlek 2, beyâz işleme bohça 1, kutnî döşek 4, cedîd kumâş yorgan 5, orta hâlî 2, orta hâlî 2, mâ'i velense mertebe 2, fağfur kase 5, fağfur bardak 15, sahân 30, kapaklı hoşaf tâsı 3, çatma yastık 13, alâca yastık 2 , cit yastık 2, kulak yastık 2, münakkaş kilim 1, münakkaş hurç 1, def'a hâlî pâre 3, bağa işleme kablı sakanî, zârâğı 5, parça çuka seccâde 1, leğen ve ibrik1, kürk kopukları parça sîm kaplama üzengi çift 1, şem'idan 2, aşâğı menzilde minder 2, kadife yastık 5, hâlî 3, kilim 2, kebîr kabaklı sahân 10, kebîr lengeri 2, fenâr 1, güğüm 1, abdest leğeni 1, müsenna yatak harârî çift 4, kebîr şem'idan 1 'Atfık Tarla mahallesinde menzil, Tarla-yı Cedîd mahallesinde dâhiliye ve hâriciye menzil , nisf-ı hisse Kandilli Hân'ı ittisâlinde menzil bab 1, 'ammisi Bekir Ağa süknâsında hissesi, Karagöz sukûnda tütüncü ve cullah 1, affafhâne kurbunda üzüm ve devalib/dolib? bab 1, karye-i Cedîd'de iki kıt'a bağ karye-i Gâvir höyüğünde zeytinluk eşcârları 1, seki evinde olan tüfenk 12, karabina 2, Çalar sa'at 1, Şam kılıcı 1, Beğavir karyesinde hinta bider müd 6, Teleşâr mezra'sında bider sa'ir müd 7 küşne müd 5 hinta 15, Teleşâr karyesinde Kötüali'de bider küşne müd 5 hinta müd 20 sa'ir müd 5, Karye-i Gürgün nahzicioğlu bider hinta müd 18 küşne müd 5 sa'ir müd 6 nohud müd 3, Karye-i Şefidin Köle Ömer'de bider sa'ir müd 10 küşne müd 5, Telbeşârlı yeğen Halilde bider hinta müd 15 sa'ir müd 6, Telbeşârlı Hayıfioğlunda hinta müd 10 bider, Telbeşârlı işbü kethüdâ bider hisse müd 15, Karye-i Silân 'alide bider hinta müd 10, def'a şehideyn Mustafa'da beydir hinta müd 28, Karye-i Keferecil Zetun eşcârı Gert (Kürt) karyesinde bir bab değirmân, Karye-i Silân'da bir bâb değirmân, Ağcekendi karyesinde bir kıt'a bağ ve derûnunda fıstık eşcârı, Karye-i Gürgün turabında büyük bağ nâm, Külâhçioğlu ve Şerefoğlu yerlerinde iki kıt'a hadravât bostanı müşâre 450, Kızılhisar tahtanî kısarak at müşterek hisse 3, Gürgün karyesinde müşterek kısarak 1, Araplı karyesinde müşterek kısarak 1, Tahnaş karyesinde müşterek kısarak 1 katır re's 7 baygir re's 7, (S-60) Tahtânî menzilde def'a tencere 7 sahân 10 , lengeri 4, müsta'mel harâr çift 10 , sağır sini 2, sağır teşt 2, müsta'mel susu yastık 10, ve çit yastık 4, kilim 4, mertebe 3, yorgan 5, minder 3, şerbet tâsı 3, 'acem ibriği 1 kebîr teşt 1, 'abdest leğeni 1, bakır yağ debbesi 1, yemeklik tası 1, cem tâsı 1, demir mangâl 3, kırmızı boğası şilte döşek 2, bakır havan , def'a menzilde olan Bursa yastığı 6, çift yastık 6 minder-i kebîr 1, döşek 3, cedîd kilim 13, Maraş işi mak'ad 2, hâlî ve keçe 2 , def'a yorgan 2, don kazanı 2, kebîr badiye 1, tüfenk-i İslâmbolu sîm 1, kebîr sini 1, tencere 1, pirinç mangâl 1, kebîr sini 1, tencere 1, pirinç mangâl 1, def'a tencere-i kebîr

3, tencere-i sağır 6 , def'a teşt 2, Leğence 1 ve tâbe 1, sâtl 1, kebîr muhavizî lengeri 2, def'a penbe kırmızı 3, çit yastık 2, def'a Bursa yasdığı köhne 8, kilim 4 , döşek 2, yorgan 2, köhne çuka mik'ad 2, orta hâli 1, kabaklı şerbet tâsi 1, sarı 'acem ibriği 1, lengeri 1 ve leğence 1, teşt 1, sahân 23 lengeri 2, köhne kadife yasdik 4, fağfür kase ve dabak rafda taşıyla mutbahda olan kilim 2, hâli 1, döşek 2, yorgan 3, münakkaş keçe ve kilim1 ve kilim2, der zimmet-i Hasan kethüdâ Kızılhisar bende-i bahâ gurus 600 velense 2, (S-61) Müteveffâ Battâl Ağazâde el-Hâc Mehmed Ağa'nın terekesinde defterde, mestûr mezru'atlarından ba'de hâsılât- ı hubûbâtların beyân. fi 15 Cemâziye'l-ahîre sene 1185., Karye-i Telbeşârlı Uzun Mehmed Hınta müd 23 şa'ir müd 160 küşne müd 6, İbiş kethüdâ hınta müd 35 şa'ir müd 10, Yegen Halil hınta müd 35, şa'ir müd 4, Boybegi Halil hınta müd 15, şa'ir müd 8, Kötü Ali hınta müd 17 şa'ir müd 10, Karye-i Gürgün Nohudcu Ahmed hınta müd 20 şa'ir müd 20 küşne müd 6 nohud müd 6, Karye-i Şenmidin Köle Ömer Şa'ir müd 14, küşne müd 6, Akvalı oğlu Hınta müd 30, şa'ir müd 18, Karye-i Silân Ali hınta müd 13, Karye-i Neccâr Elif Hatun hınta müd 12, cem'an yekûn hubûbât hınta müd 190, şa'ir müd 96, küşne müd 18, nohut müd 6, Müteveffâ-i mezbûrun haber verdikleri birretü'l-kurâtda mevcûd eşyâsı, Mertebe 2, hâli 3, elleğeni 1, şerbet makreme 2, kırmızı peştamâl 1, sağır ev peşkir 1, çit boğça 1, kabaklı çorba tâsi 2, lengeri 2, kabaklı sahan 15 , tebsi 1, elleğeni 1, ibrik 3, salâta sahanı kabaklı 2, sîm yâsemîn çubuk 1, sağır divân sini 1 ve iskenbe 1, orta çubuk 5, tütün tablası 7, saplı kaşık 1 ve fağfür tabak 1, güllabdan 1 ve buhûrdân 1, ta'am kaşığı (desde) 1, hoşab kaşığı (deste) 1, tencere 10 , tabak 8, tâbe 1, süzek 1 ve bakır güğüm 1, kahve güğüm 1, pirinç müd 50, çögen 1, zabilbaz 1, kahve ham müd 2, zatlı kınuzu? 1, billur kase 2, sakka ve akca temâmen bir re's saka bargiri, orta hâli 1, yanbolu kebesi 1, kebîr yastık 12, sağır yastık 1, hamâm gömleği 1, havlu 3, şem'idan1 ve nüske şem'idan 1, mukâbele-şüd,

(S-62) İşbu defterde mestûr olan Battâl Ağazâde el-Hâc Mehmed Ağazâde müteveffânın zikir olunan terekesinden zimmetinde olan iskele mukâta'ası mâlına mahsûben Nu'man Paşa Efendimiz hazretlerinin tarâf-ı devletlünün târîh-i mezbûrda husûs-ı mezbûr için ba- buyruldu-yı 'aliyye mübâşir Süleymân (ın) halâ efendimiz hazretlerinin Başçukadârı Ali Ağa ma'rifetiyle ve ma'rifet-i şer'le aldıkları eşyadır ki zikir olunur fi 25 Zi'l-hicce 1194.

Katır re's 3 kıymet gurus 300 , baygir re's 4 kıymet gurus 200, şâli top 1 kıymet gurus 40, sîm kaplama üzengi çift 1 kıymet gurus 30, kaplan post 1 kıymet gurus 25, çuka hâşâ 1 kıymet gurus 5.5, Maraşi gömlek ve hâşâ 1 kıymet gurus 11, çuka gömleği 1 gurus 5, yedek örtüsül kıymet gurus 10 ve hâli seccâde 1 kıymet gurus 15, Kızıl Hisarlı Hasan kethüdâ zimmetinde buğda baha gurus 600, iki kıt'a hıızrvât bostan ma'rifet-i şer'le fûrûht olub kıymeti gurus 1100 , sahan 2, lenger 2, tencere 2, abdest leğeni kebîr 1, leğence 1, kilim 2 tûfenk 2, Mısır bâkır ibrik 1, tûfenk 2 kıymeti gurus 30, kilim 2 gurus 20, salifü'z-zikir Gürgün karyesinde kısırak re's 3, kıymet gurus 30, Tahtani karyesinde nısf-ı kırâk gurus 50, Arablu karyesinde nısf-ı hisse kısırak gurus 40, Cedîd karyesinde iki kıt'a üzüüm bağı kıymet gurus 200, nısf-ı hisse Kandilli han ile (ve) vereseleri aherden istid'âne ile aldıkları gurus 632

(S-63) Bu def'a Battâl Ağazâde el-Hâc Mehmed Ağa müteveffânın terekesi tahrîrine bâ-fermân-ı ali mezbûr Kapucubaşı Kara Selim Süleymân Ağa'nın gelüb müceddeden cümle a'rifetle yedlerine verilen mümzî defterinin aynı bu mahalde sicill-i mahfûza kayd ve beyân olunduğudurki zikir olunur fi târîhü'l-mezbûr.

Medine-i Ayıntab ahâlisinden iken bundam akdem medine-i Ruha'da fevt olan Battâl Ağazâde el-Hâc Mehmed Ağa'nın cânib-i mîrîye zimmeti olduğuna binaen emvâl-i metrûkesinin tahrîri ve cânib-i mîrî için zabt ve defter ve 'ilâm olunması babında Rakka ve Mısır Seraskeri vezîr-i 'alîşân sa'adetlü Nu'man Paşa hazretlerine ve Medine-i Ruha'da umûr-ı sâ'ireye me'mûr olan dergâh-ı ali kapucubaşılardan necâbetlü Süleymân Ağa'ya hitaben şerh-i sudûr olan fermân-ı celîlü's-şân mucebince vezîr müşârün-ileyh hazretlerinin dahi kâ'ime-i aliyyeleri mantûki üzre kapucubaşı mûmâ-ileyh medine-i Ayıntab'a vürûdu mukaddemâ müteveffâ-i mezbûr el-Hâc Mehmed medine-i Ruha'da fevt oldukda derhal vezîr müşârün-ileyh hazretleri taraf-ı alilerine bâ-buyruldu-yı aliyye Süleymân Ağa nâm mu'temed ve mu'teber ağalarını ta'yin ve irsâl ve ol dahi müteveffâ-i mezbûrun fevti haberi kable's-şuyu' hânesine ale'l-gafle nüzul ve dersâ't bâ-cümle evzâlarını ma'rifet-i şer'le temhîr ve ba'de derâkib-i mütevaffa-i mezbûrun bâ-cümle mâl-ı metrûkesini ma'rifet-i şer'le ve ahâli ma'rifeti ve mübâşir-i merkûm ma'rifetiyle ala vech-i'l-ihitimam tahrîr ve defter olunub ba'de'l-tescîl vezîr müşârün-ileyh müteveffâ-i merkûm zimmetinde Birecik iskele mukata'ası mâl-ı mîrisi vardır deyu terekesinde zikir-i âti Ruha'da ve Ayıntab'da işbû zeyl-i defterde beyân ve sicill-i mahfûzada mukayyed olduğu üzre derdest bin iki yüz elli gurusluk tereke ifrâz ve ma'rifet-i şer'le fûrûht ve kıymetini vezîr müşârün-ileyh

hazretleri tarâfından mübâşir merkûm ahz ve kabz ve ma'dan temhîr ve cümlesinin defterini vezîr müşarûn-ileyh hazretleri tarâf-ı dustûrânelerine getirüb 'ala hâle hâne-i mütevaffâ-ı mezbûr memhûr iken bu def'a kapucubaşı mûmâ-ileyh hazretleri dahi husûs-ı mezbûre mezîd-i dikkât ve ihtimâm ve teftîş-i tâm tefâhhus-ı ayârki müceddiden ma'rifet-i şer' ve cümle ulemâ ve ayân ve ahâli ma'rifetleri ve mûmâ-ileyh ma'rifetiyle müteveffâ-i mezbûrun derun-ı hânesinde ve hâricinde olan (olan) bâ-cümle menkûlat ve emlâk ve akar ve zimem-i defter-i atikada salâbât-ı vücûbât ve devâ'ib ve mevâş ve sâ'ir mâl-ı itlâk olunur metrûkât ve muhâllefâtı ala vech-i't-tahrîr-i defter sâbika-ı müseccîliye tatbîk ve im'are olunarak tahrîr olunmağın defter budurki ber vech-i âtî zikr ve beyân olunur hurrire fî'l-yevmi'l-hamis min şehr-i Recebû'l-ferd sene hams ve sâmin ve miete ve elf.

Menkûlât-ı metrûke bigayr-i takdîm, Mushaf-ı şerîf cild 2, sîm raht ve başlık 1, sîm kadâre/kıdare 1 ve sîm külünk 1, sîm tabân kılıç1, şâllı çahşûr 1, çuka çahşûr 1, çuka iskenbe örtüsü 1, kırmızı çuka kablı kürk 1, sandâl tesbih 1, akîka tesbih 1, kuddûsî tesbih 1, harîr-i Diyarbekir kuşâk-ı mâ çuka şâlvâr 1, bez çarşâb 2, simli münakkaş kardân örtüsü 1, çuka makrame kesesi 1, Mısır makramesi 2, uçkur 2, ketân peşkir 1, çuka beşne ve kılıfı 1, yemlik makramesi 4, ibrişim kılıç bağı1, ayna tarak 1, demir zırh sîm 1, kayışlı pişdâr kuburî 1, çuka yük/yedek örtüsü 1, çuka leğen örtüsü 1, sağır çuka mak'ad çit 1 mak'ad 1, küdrî ve zekin 1, balgamî hancer kabzası 6, kayış tuzluk 1, kemik hoşab kaşığı 1, kırmızı kumâş sârik peşkir 2, Mısır ketân peşkir 2, sâkız seccâde 2, nefdi çuka kılâbdan işleme kese 1, Musul sarığı 2, şâllı zira' 4, def'a bağı-ı sâkar 4, kılâbdan işleme Şâm hâşâsı 2, çilkvâ kürk 1, def'a çuka mak'ad 1, Şıyâk/şıbak mak'ad 3, âl çuka hâşa köhne 2, cedîd at gömleği 1, cedîd çizme çift 1, def'a çift mak'ad 6, cicim at gemi 9, peştü sârı-yı etemme çift 1, beyâz etemme , pişdâr çift 1, çift def'a kayış pişdâr kubûrî çift 6, cedîd def'a münakkaş Şam kesesi 1, sadefli çekmece 2 , zerfesiz köhne sansâr kürk 1, köhne katun cübbe kürk kutnî yüz 1, el şâli zarflı sincâb kürk 1, farsâk kuntuş çuka kablı kürk 1, zarfesi varşâk cübbe kürk 1, köhne farsâk cübbe kürk 1, nefdi çuka kablı çilkvâ kürk 1, kermesûd kablı farsâk kürk 1, germez şâli kürk benekli zarf 1, şikkârî kelâgir şâli 2, ceviz şâli kelâgir 1, beyâz şâl-ı kelâgir 1, def'a şâl-ı kırmızı beniş 1, gümüşî şâl-ı beniş 1, bâkır kahve ibriği 7, kadîfe müsta'mel, Bursa yastığı 14 kutnî, yastık 1, mâ'i şilte mertebe 4, münakkaş kilim 18, Yânbolu kebesi 1, hâlî seccâde 2, köhne kilim seccâde 2, mâi hamâkârî mak'ad 2, cedîd çuka mak'ad 2, çuka yedek örtüsü 1, münakkaş Şâm-kârî hâşiyel, Mardinkârî at gömleği 1, def'a çit mak'ad kutnî sağır 2, def'a şıbak mak'ad 2, kutnî döşek 5, kutnî yorgan 7, def'a cicim 1, def'a hâlî seccâde 1, Selânikkârî seccâde 1, yan hâlısı 4, orta hâlî 2 kilim hurç 1, kutnî kapma 1, kutnî anterî 1, parça kürk elvân, kapaklı sahan 9, bâkır matara 1, kapaksız bâkır sahan 49, bâkır ibrik 1, kapaklı bâkır tâs 6 fağfurî filcân 57, çalâr bâkır sa'at 1dürbîn 1, bâkır güğüm 1, def'a bâkır kahve ibriği 2 pirinç şem'idân 1, bâkır şerbet ibriği 2, def'a kilim 2, kumâş minder 2, kumâş yastık 2, bâkır lengeri 15, bâkır şerbet tâsı 6, def'a bâkır tâs 6, 3, 6 , bâkır sağır sini 2, bâkır sâtil 1, susma yastık 6, elçe döşek 3, alâca yorgan 3, mâ'i şilte mertebe 2, (S-64) keçe mak'ad 2, def'a kilim def'a çuka mak'ad 1, def'a kadife yastık 5, def'a minder 1, kebîr bâkır bârîye 1, yan hâlî1, bağa ve kemik hoşab kaşığı 14, kebîr kayışlı kutu 3, def'a ibrik 1, kebîr ta'am tencere 3, teşt kebîr 3, sağır teşt 1, sağır sâtil 1, bâkır yağ debbesi 1, def'a sini 1, def'a lengeri 2, def'a tâs 1, def'a ibrik 1, kebîr bâkır divân sini 1, def'a sahan 11, harar 11, def'a bâkır sini 2, def'a teşt 2, def'a şilte mertebe 1, def'a bakır şerbet tası 3, bakır acem ibriği 1, yemeklik tâs 1, demir mangâl 3 ve havan 1, kırmızı şilte döşek 33, İslâmboli tüfenk 1pirinç mangâl 1, kebîr bâkır lengeri 2, def'a kilim 4, keçe 1 ve hâlî 1, def'a yorgan 2, def'a döşek 2, kaplan postu fûrûht şüd, gümüşlü üzengi fûrûht şüd. def'a çalar ve sâ'at 1, köhne Şam kılıcı 1, kara nâmlî demir, def'a tüfenk cedîd 12, 'Akarât ve ba'zı devvâb-ı bi-gayr-i takdîm , Tarlâ-yı Atik mahallesinde menzil bâb 1, Tarlâ-yı Cedîd mahallesinde dahiliye ve hariciye menzil bâb 1, Nısf-ı hisse Kandilli nâm hân verese-i duhanû'l-cem'idir 1, İttisâlinde menzil bâb 1, Müteveffa olan Amucası Bekir Ağa hânesindeki hissesi, Karagöz çarşısında berber dükkânı bâb 1, Suk-ı mezbûrda tütüncü dükkânı bâb 1, Haffafhâne kurbunda üzüm dolıbeyt bâb 1, Karye-i Cedîd turâbında bağı kıt'a (2) fûrûht olmuşdur, Karye-i Kafîr Öyüğü turâbında zeytunluk kıt'a 1, Orta bölük hadravâr bostânı fûrûht itirildi mübâşir Süleymân Ağa bahâsı ahz itmişdir, Ma'ân şerefoğlu yerinde kezalik hızırvât bostânı bahâsını ahz itmişdir, Katır re's 7, baygir re's 7, karye-i Gürgün'de üzüm bağı kıt'a 1, karye-i Ağcekend'de üzüm bağı kıt'a 1, Gürgün'de kısraç 2, Karye-i Kefercebel toprağında zeytunluk kıt'a 1, Gert/Kürt karyesinde değirmân bâb 1, Silan karyesinde değirmân bâb 1, Araplı karyesinde nısf-ı hisse kısraç, Tahnatan karyesinde nısf-ı hisse kısraç, Hâsılat-ı mezru'ât cem'-i tohum defter-i sâbıkda sicilde yalnız tohum-ı mezru' tahrîr olunur.

İşbu defterde tohum ve hâsılın cümlesi tahrîr olunmuşdur.

Telbeşar karyesinde İbiş kethüdâ ile müşteregin hintadan hâsıl Aynitabi müd 35, şa'ir müd 10, Karye-i mezbûrda Yegen Halîl ile müşteregin hâsıl hinta müd 25, hâsıl şa'ir müd 10, Boybegi Hasan'da hâsıl-ı müşteregin hinta müd 15, şa'ir müd 8, Karye-i mezbûrda kötü Ali ile müşteregin hâsıl hinta müd 14 küşne müd 6, Karye-i mezbûrda Uzun Mehmed ile müşteregin hâsıl hinta müd 22, şa'ir müd 12, küşne müd 6, Karye-i Gürgün'de Hacı Ahmedoğlu ile müşteregin hâsıl hinta müd 20, şa'ir müd 20, küşne müd 6, Nohut müd 6, Karye-i Şuğidin'de Köle Ömer ile müşteregin hâsıl hinta müd 14, küşne müd 6, Karye-i mezbûrda Atvalıoğlu ile müşteregin hâsıl hinta müd 30, şa'ir müd 18, Karye-i Silânda Ali ile müşteregin hâsıl hinta müd 13, Karye-i Bagavir'de Elife Hatun ile müşteregin hâsıl hinta müd 12, cem'an hinta müd-i Ayıntabî 190, şa'ir müd-i Ayıntabî 96, nohud müd-i Ayıntabî 6, küşne müd-i Ayıntabî 24

Müteveffâ-i mezbûr el-Hâc Mehmed Ağa medine-i Ruha'da fevt oldukda vezîr müşârün-ileyh hazretleri müteveffâ-i mezbûrun 'inde mevcûd olan emlâk-i metrûkesini ber vech-i muharrer kırk beş günlük iskele mukata'ası var deyu ber mantık-ı defter dokuz yüz doksan beş buçuk guruş taksîmi ile zabt ve nezaretten sonra tarâf-ı aliden Ayıntâb'da olan emvâl ve eşyasını metrûkesini tahrîr ve temhîr ve defter ta'yîn buyurdıkları merkûm Süleymân Ağa tereke-i mezbûru ve ba'de't-tahrîr derûn-ı defterde tâsîr olunan akardan iki kît'a bostânı ve ba'zı eşyâyı fûrûht ve kıymetini ahz ve ba'zı eşya ve defter dahi bi'ayine ahz eylediği sicil-i mahfûzdan müstenbit ve ahâli ihbârıyla mütehakkık olmağın ber vech-i atı zikr ve beyân olunur ber vech-i muharrer medine-i Ruha'da olan emvâl-i metrûkesi guruş 995.5

(S-65) Derûn-ı defterde mestûr iki kît'a fûrûht olan hızırât bostânı semeni guruş 1200

Kızılhisarda Hasan Kethüdâ zimmetinde buğda akçesi guruş 600, katır re's 3, baygir 3, kıymet guruş 500, Engürî şâlî salâh top 1 guruş 40, Gümüş kaplama üzengi çift kıymet guruş 30, çuka hâşâbe 1 guruş 5.5, Kaplan postu 1 guruş 25, Maraşkârî hâşâbe gömlek 1 guruş 11, Cîrîd gömleği 1 guruş 5, çuka yedek örtüsü 1 guruş 10, cedîd hâlî seccâde 2 guruş 15, tüfenk 2 guruş 20, kilim 2 guruş 20, salîfû'z-zikr Görgün karyesinde nisfî hisse kısırâk re's 3 kıymet guruş 30, Tahnatara karyesinde nisfî hisse kısırâk guruş 40

Cedîd (Cüdded) karyesinde iki kît'a üzüm bağı guruş 200, Derûn-ı defterde mestûr nisfî hisse Kandil-i hân duhan ile aherden verese-i istidâne ile nakd. teslîm eyledikleri guruş 643, Cem'an yekûn guruş 4250

İşbu dört iki yüz elli guruş meblağ vech-i muharrer üze vezîr-i müşârün-ileyh hazretleri mahmiye-i Ruha'da ba'de mübâşiri ma'rifetiyle terekede vereseden taleb ve istihsâl ve kabz buyurdukların haber vermişlerdir.

Ve müteveffâ-i mezbûr el-Hâc Mehmed Ağanın fevtinden kırk beş gün mukaddem Birecik iskelesi mukâta'asını iltizâm edüb Birecik'de vâk'-i mîri sarâyına vazı' ve ila'l-an sarây-ı mezbûrda kaldığı ber muceb-i defter ihbâr olunan müteveffâ-i mezbûrun emvâl-i metrûkesidir ba-iltimâs işbû mahalle kayd şüd. Mertebe 2, hâlî 2, orta döşeme hâlî 1, Yanbolu kebesi 1, kebîr yastık 12, sağîr yastık 1, hamâm gömleği 1, havlu 1, şerbet makramesi 2, kırmızı peştamâl 1, omuz makrame 2, sağîr döşek 1, çit bohça 1, kabaklı çorba tâsı 2, kabaklı bâkır lengeri 1, Kabaklı sahan 15, kadayıf tebsi 1, bâkır elleğeni 1, bâkır ibrik 3, abdest leğeni 1, divân sinisi 1, def'a gömlek 1, bâkır şem'idan 1, fiske şem'idan 1, tabe 1, kabaklı hoşab tâsı 2, kabaklı bâkır sahan 2, yasemîn çubuğu 1, orta çubuk 1, çubuk tablesi 7, tabağı fağfûr 1, bağçe sâtlı kaşığı 1, güllâbdan 1 ve buhûrdan 1, tonbalak kemikli kaşık ta'amı deste 1, hoşab kaşığı deste 1, bâkır lengeri 1, bâkır tencere 10, tencere kabağı 8, bâkır tabe 1, bâkır süzek 1, güğüm 1, kahve güğüm, pirinç müd 50, sîm cevkan 1, sâtlıbaz 1, kahve müd 2, sakadakçı tatlı kınızı 1, billur şerbet tâsı 1, sûtva baygiri 1

KAYNAKLAR

A-Arşiv Vesikaları:

Ayıntab/Antep Şer'iyeye Sicili No, 131

B-Tetkik Eserler:

CEZAR Mustafa, Osmanlı Tarihinde Leventler, İstanbul 1965.

DEVELİOĞLU Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara 1992.

F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2009-19/2

GİBB, H.A.R ve BOVEN Harold Bowen, *Islamic Society and the West, a study of the impact of Western civilization on Moslem culture in the Middle East*, Londra 1957.

Komisyon, *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi C. 1*, İstanbul 1994.

ÖZKAYA Yücel, *Osmanlı Devleti'nde Ayanlık*, Ankara 1994.

NAGATA Yuzo, *Muhsin-zade Mehmet Paşa ve Ayanlık Müessesesi*, İzmir 1999.

ÖZDEĞER Hüseyin, *1463-1640 Yılları Bursa Şehri Tereke Defterleri*, İstanbul 1988.

ÖZTÜRK Said, *Askeri Kasama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri*, İstanbul 1995.

C-Makaleler:

BARCAN Ömer Lütfi, "Edirne Askeri Kassamına Ait Tereke Defterleri (1545-1659), Belgeler, III / 5-6.

CEZAR Yavuz, "Bir Ayanın Muhallefatı, Havza ve Köprü Kazaları Ayanı Kör İsmail Oğlu Hüseyin", *Belleten*, XLI / 161.

McGAVAN Bruce, "Ayanlar Çağı" *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal tarihi*, İstanbul 1999.

NAGATA Yuzo, "Karaosmanoğlu Hacı Hüseyin Ağa'ya Ait Bir Tereke Defteri", IX. *Türk Tarih Kongresi* (Ankara, 21-25 Eylül 1981) *Kongreye Sunulan Bildiriler c. II*, Ankara 1998.

YEDİYILDIZ Bahaeddin, "Osmanlı Toplumunu", *Osmanlı Devleti Tarihi*, İstanbul 1999.